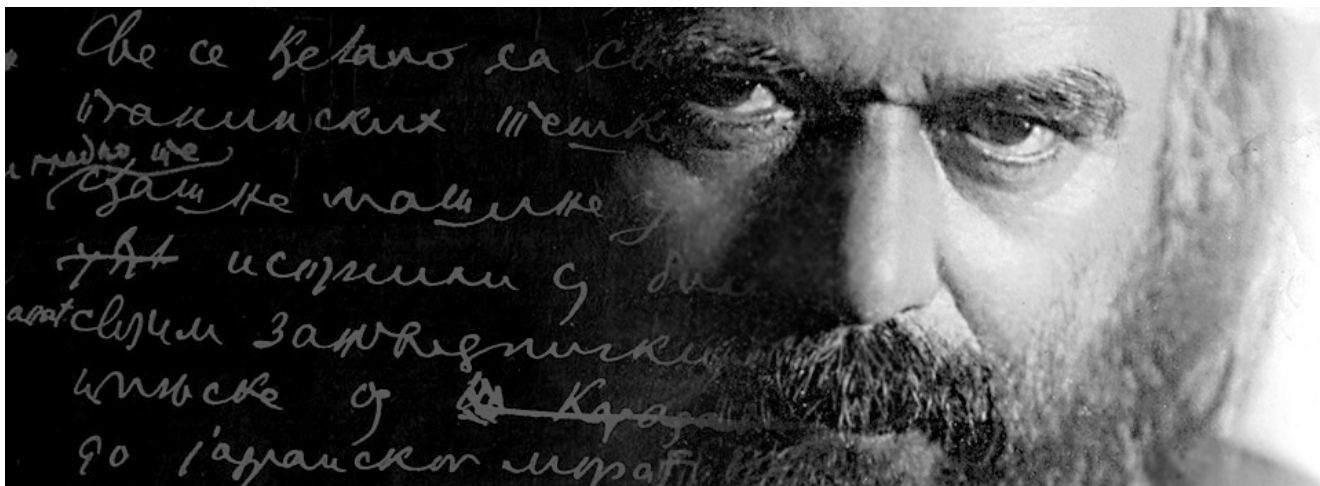

Святитель Миколай Сербський (1880-1956)

Миколай Сербський (Велімірович) – Єпископ Охридський і Жічській Сербської Православної Церкви, святитель, організатор православного народного руху в міжвоєнній Сербії, видатний богослов і релігійний філософ, почесний доктор кількох світових університетів.

Микола Велімірович народився 23 грудня 1880 року в гірському селі Леліч в західній Сербії. Один з дев'яти дітей в селянській родині, він був відданий побожними батьками в школу при монастирі Челіє («Келії»). Потім, закінчивши гімназію у місті Валево і Белградську духовну семінарію, Микола Велімірович отримав стипендію для навчання на Старокатолицької факультеті в Берні, де в 28 років йому було присвоєно ступінь доктора теософії. Тема його докторату була: «Віра у Воскресіння Христове, як основна догма Апостольської Церкви». Слідом за цим Миколай Велімірович блискуче закінчує філософський факультет в Оксфорді і захищає свій другий, на цей раз філософський, докторат. Повернувшись до Сербії, молодий доктор починає викладати в Белградській семінарії і одночасно друкує свої статті в сербських церковних журналах, співпрацювати з якими почав ще в юнацькому віці.

Як це часто буває з людьми обраними Господом, Миколай

несподівано важко захворів. У лікарні він дає собі слово у разі зцілення всього себе присвятити Богові та рідній Церкві. Відразу ж слідом за цим хвороба залишає його, і не зволікаючи жодного зайвого дня, Нікола Велімірович приймає в монастирі Раковица поблизу Белграда чернечий постриг, стаючи з Ніколи – Миколаєм.

У 1910 р. ієромонах Микола їде вчитися до Росії, в Санкт-Петербурзьку Духовну академію. Довго в Академії навіть не знали про те, що він до того часу вже закінчив два відомих європейських університету (при прийомі в Академію він навіть не згадав закінчені їм західно-європейські факультети, а поступив просто, як вчорашній семінарист). Проповідницький і літературний талант сербського студента відкрився на одному з академічних духовних вечорів, де своєю промовою отець Миколай вразив всю аудиторію, а особливо – митрополита Санкт-Петербурзького і Ладозького Антонія (Вадковського).

Після цього вечора митрополит Антоній виклопотав для нього в уряду стипендію на подорож по Росії. Таким чином о. Миколай відвідав усі найбільш відомі святі місця, ближче пізнав той народ і ніколи вже духовно не розлучався з Росією. Вона стала постійним предметом його роздумів. З тих пір жодна країна світу не сприймалася ним з такою теплотою і спорідненою любов'ю, як Росія. Повернувшись о. Миколай почав публікувати свої серйозні літературні праці: «Бесіди під горою», «Над гріхом і смертю», «Релігія Негоша»...

Під час Першої світової війни о. Миколая можна було бачити на бойових позиціях: він сповідав і причащав сербських солдатів і зміцнював їхній дух проповіддю. Все своє жалування він до кінця війни перераховував на потреби поранених. За дорученням сербського уряду о. Миколай побував також в Англії і Америці, де в публічних виступах роз'яснював громадськості цих країн, за що воює православна Сербія. Командувач англійськими військами заявив згодом, що «отець Миколай був третьою армією», що билася за сербську і південно-югословську ідею. Примітно, що відразу після закінчення Першої світової війни о.

Микола передбачив неминучість нового глобального зіткнення. Знавець західної філософії і культури, він до подробиць точно описав методи, якими буде користуватися в наступній світовій війні «цивілізована Європа». Головною причиною війни він вважав віддалення європейської людини від Бога. «Білою чумою» назвав владика сучасну йому атеїстичну культуру.

У 1920 році отець Миколай був поставлений Єпископом Охридським в Македонію. Тут, у колиці слов'янської писемності, де немов би ще жили відзвуки проповідей Кирила і Мефодія, владикою Миколаєм, вже зрілим духовним письменником, були створені справжні перлини його творчості: «Молитви біля озера», «Омілія», «Охридський пролог» та інші. Взагалі ж, зібрання творів владики Миколая налічує п'ятнадцять томів – факт дивовижний, якщо врахувати, що ні на день не переривалася його подвижницька праця у єпархії. Владика виїжджав у її найвіддаленіші кінці, зустрічався з віруючими, засновував сирітські будинки, допомагав відновленню зруйнованих війною храмів і монастирів. У 1924-1926 роках він був також тимчасово керуючим Американської єпархії Сербського Патріархату, що тільки зароджувалася.

Розуміючи небезпеку сектантської пропаганди, яка вже тоді набирала силу, владика Миколай очолив так зване «богомільний рух» в сербському народі, покликаний повернути до церкви простих, часто неписьменних селян, що живуть у віддалених гірських селах. «Прочани» не складали якоїсь особливої організації. Це були люди, готові не тільки регулярно відвідувати храм, але і повсякденно жити за канонами своєї Православної віри, за християнськими укладами рідної країни, захоплюючи своїм прикладом та інших. «Богомільний» рух, що поширився стараннями владики по всій Сербії, можна назвати народним релігійним пробудженням.

1934 року єпископ Миколай був призначений владикою Жичської єпархії. Її духовний центр, древній монастир Жича, вимагав всебічного оновлення, як і багато інших монастирів в цій частині центральної Сербії. І тут, як і в Охриді, владичі

Миколі довелося впорядковувати монастирське та церковне життя, порушені Світовою війною, а якщо дивитися глибше, – п'ятивіковим турецьким пануванням на Балканах. Незабаром, працями і молитвами владики, безліч стародавніх церков наповнилися світлом, яким сяяли вони, можливо, ще в середні століття. Почалася Друга світова війна, коли Сербія, вже в котрий раз в історії, розділила долю з Росією.

Гітлер, який знайшов собі відданих союзників у хорватів, закономірно бачив у сербах своїх супротивників. Розробляючи план вторгнення в Югославію, він наказував своєму командувачу Південним фронтом, зокрема, наступне: «Знищити сербську інтелігенцію, обезголовити верхівку Сербської Православної Церкви, причому в першому ряду – Патріарха Дожіча, Митрополита Зімоніча і Єпископа Жічского Миколая Веліміровича». Незабаром владики разом з Патріархом Сербським Гаврилом опинилися в сумновідомому концтаборі Дахау – єдині в Європі церковні особи такого сану, взяті під варту! 8 травня 1945 36-та американська дивізія їх звільнила.

На жаль, це звільнення не означало для владики Миколая повернення на Батьківщину. В Югославії в кінці війни насильницьким способом прийшов до влади атеїстичний, відкрито антиправославний режим Йосипа Амброза (Тіто). Перебуваючи в еміграції в Америці, владики продовжував служити і працював над новими книгами – «Жнива Господні», «Країна Недоходима», «Єдиний Чоловіколюбець». Його турботою була і відправка допомоги в зруйновану війною Сербію. У цей час всі його літературні праці на Батьківщині були заборонені та оббрехані, а сам він, в'язень фашистського концтабору, перетворений комуністичною пропагандою в «співробітника окупантів».

Останні дні владики пройшли в російському монастирі святого Тихона в Південному Ханаані (штат Пенсільванія), де 18 березня 1956 він мирно відійшов до Господа. Смерть застала його за молитвою.

З російського монастиря тіло владики Миколая було перенесено в

сербський монастир святого Сави в Лібертвіллі (штат Іллінойс, біля Чикаго) і поховано з почесними на тамтешньому цвинтарі. Остання воля владики – бути похованим на Батьківщині – в той час, зі зрозумілих причин, не могла бути виконана. Але, як видно, сильна була молитва народу, який відразу ж після смерті владики, задовго до його канонізації, почав молитися йому як святому. Прославлення святителя Миколая Сербського, Жічського як місцевошанованого святого Шабацько-Вальєвської єпархії відбулося в монастирі Леліч 18 березня 1987, на день пам'яті владики Миколая.

Після заупокійної літургії, яку служили місцевий Єпископ Шабацько-Вальєвський Іоан (Велімірович) і Єпископ Вршацько-Банатський Амфілохій (Радович) був проспіваний тропар святителю Миколаю. До цього дня сестри монастиря Челіє написали його ікону.

3 травня 1991 звільнилася від ярма інтернаціоналізму і безбожництва Сербія, тож одразу повернула собі, як святиню, моці святого Миколая Сербського. Перенесення мощей владики вилилось у всенародне торжество і день цей також був внесений у церковний календар. Його моці спочивають нині в його рідному селі Леліч. Церква, де вони зберігаються, з кожним роком стає місцем все більш велелюдного паломництва. Рішенням Священного Синоду Руської Православної Церкви від 6 жовтня 2003 року ім'я святителя Миколая було включено в Місяцеслов Руської Православної Церкви зі святкуванням його пам'яті 20 квітня (день перенесення мощей), як це встановлено в Сербській Православної Церкви.